

منزلت و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه المصطفی)

نجم الحق^۱

چکیده

در دین اسلام زنان با جایگاه ویژه ای برخوردار هستند. در ایام جاهلیت وضعیت و جایگاه زنان چنان صورت بدی را داشت که تصور آن نیز دشوار می باشد. ولیکن توسط ظهور اسلام زنان منزلت و جایگاه مناسب خودشان را دیدند که همراه با حقوق بود. در این تحقیق ما درباره همان منزلت و حقوق زنان و حقوق آنان بررسی خواهیم کرد که اسلام به آنان چه جایگاهی یا چه منزلتی تعیین نموده است. چون جامعه المصطفی العالمیه در جهان اسلام فعالیتهای گوناگون و متفاوت دارد، علاوه بر بررسی جایگاه و حقوق زنان ما این مطلب را نیز بررسی خواهیم کرد که بانوان جامعه المصطفی از حیث فعالیتهای علمی در چه وضعیت قرار دارند.

کلید واژه: زنان، منزلت، حقوق، جامعه المصطفی، اسلام، قرآن

منزلت و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه المصطفی)

^۱ دانش پژوه مقطع کارشناسی ارشد قرآن و حدیث، مجتمع آموزش عالی اصفهان

مقدمه

خداوند متعال در قرآن مجید می فرماید: "يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ"؛ ای مردم ما شما را از نری و مادّی آفریدیم و شما را به اقوام و قبائل مختلف درآوردیم تا یکدیگر را بشناسید. بیگمان گرامیترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست. در دین اسلام و در بینش اسلام زن و مرد مساوی هستند. اسلام به هر دو طرف جایگاه مناسب را تعیین نموده است. اما زن یک خلقت ویژه ی خداست که در جامعه بشر بسیار نقش مهم دارد و به همین خاطر دین اسلام برای جایگاه و حقوق زن اهمیت بیشتری را قائل شده است. چون زن مایه آرامش مردان است و در تحکیم خانواده نقش بسزایی را دارد که قابل انکار نمی باشد؛ بخاطر این درباره مسئله جایگاه و حقوق زن بحث بیشتری باید پرداخت شود.

در آیه دیگر خدای سبحان میفرماید: "وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ" (سوره روم: ۲۱)؛ از نشانه های قدرت اوست که برای شما از نوع خودتان همسرانی آفرید که با آنان آرامش می یابید و میان شما دوستی و مهربانی قرار داد و در این امر برای متفکران مایه های عبرت است.

برای تثبیت و تحکیم این مودت و مهربانی که خداوند متعال بین زن و مرد قرار داده، ادای آن بویژه ادای حقوق زن لازم است. وقتی که حقوق زن بطور کامل رعایت نشود یا ادا نشود، این آرامش و مودت از بین میرود و جایگاهی که اسلام برای زنان قرار گذاشت، به هم میخورد و آنان مورد آزار و اذیت قرار میگیرند. در جهان اسلام در عرصه های مختلف ما با این مسئله برخورداریم. یعنی در هر گوشه ی جهانی که زن در آنجا هست، بحث حقوق زن نیز در آن مطرح است و مورد اهمیت قرار میگیرد. اگرچه در میان بعضی از گروه این مسئله جایگاه و حقوق زن مورد بی اعتنایی قرار گرفته زنان دچار ظلم و ستم شدند. شایان ذکر این است که برای سلامتی یک جامعه بشر ما باید حقوق زن را بصورت درست و دقیق ادا کنیم و گرنه برای تشکیل و تحکیم خانواده مواجه بسیاری از مشکلات خواهیم شد.

پیشینه تحقیق

تا کنون آثار علمی ارزنده ای در این رابطه منتشر شده که مهم ترین آنها عبارتند از:

مژگان و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه)

۱. "زن در قرآن" تحقیق پایانی کارشناسی از عبد الله محمدی است. در این تحقیق درباره خلقت زن از دیدگاه اسلام، ازدواج و بقای نسل، حجاب زن، حقوق زن بحث پرداخته شده. تلاش محقق در این تحقیق بر این بود که وضعیت زن را از حیثیت مختلف از دیدگاه اسلام بررسی کند.
۲. "حقوق از دیدگاه امام سجاد" که مؤلف این کتاب قدره الله مشایخی است. در این کتاب درباره حقوق خداوند، حقوق اعضای بدن، حق بنیادهای دین، حقوق پیشوایان، حقوق خویشاوندان و حقوق عمومی را از نگاه امام علی ابن الحسین زین العابدین سید الساجدین علیه السلام تبیین نمودند. ایشان در این تألیف مسأله حقوق را از زوایای مختلف گرفته نظریه امام سجاد علیه السلام را بررسی کردند.
۳. پایان نامه "محمد حسن نجفی" بعنوان "حقوق متقابل زوجین در فقه و قانون". در این تحقیق محقق درباره مسئله نکاح، مهر و امثال آن را از زوایای مختلف مورد بحث قرار داده است.
۴. تحقیق پایانی بعنوان "زن در قرآن" که مؤلف آن حجة الاسلام و المسلمین حسین میرزایی است. در این تحقیق ایشان درباره تاریخچه زن در اسلام، ازدواج و طلاق و امثال آن و حقوق زن در عرصه های مختلف را مورد بحث قرار دادند
۵. پایان نامه بعنوان "ترسیم جایگاه زن در اسلام" که محقق آن عبد الحکیم اکبری است، درباره جایگاه زن در اسلام، زن و خانواده، مشارکت زنان در حیات اجتماعی و امثال اینها بحث کردند.
۶. کتاب بعنوان "زن از منظر اسلام" که مؤلف آن فریده مصطفوی خمینی و فاطمه جعفری هستند.
۷. موضوع بحث این کتاب تاریخ زنان در جهان، نقش اسلام در سعادت زن، زنان اسوه در اسلام، حقوق متقابل زن و مرد، زن در عرصه های مختلف، زن و حجاب و نقش زن در تحکیم خانواده است.
۸. "جایگاه زن در اسلام و یهودیات". مؤلف این کتاب محمد رضا جلیلی است. ایشان در این کتاب جایگاه و منزلت زنان را بین اسلام و یهودیات مقایسه کرده که یک بخشی از آن درباره حقوق زن است که شامل بحث حقوق زن در خانواده و اجتماع، حقوق مادی و معنوی زنان و تعدی به حقوق زنان در خانواده و اجتماع است.
۸. آینه زن "که مجموعه موضوعی سخنان رهبر است. در آخر این تألیف درباره احقاق حقوق زن که سخن رهبر است را بیان شده.
۹. "نقش و رسالت زن: که برگرفته از سخنان مقام معظم رهبری است، در این مجموعه سخنی از رهبر در مورد "دفاع غلط از حقوق زن" با الگو قرار دادن زن غربی، روش غلط غربیان در دفاع از حقوق زن و امثال اینها نقل کرده است.

منزلت و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه)

۱۰. کتاب "حقوق زن از دیدگاه قرآن" که مؤلف آن محمد بیستونی است، موضوع اصلی این کتاب "زنان در اسلام" است که زیر مجموعه این موضوع درباره حقوق عموم و خصوص زنان در اسلام و درباره حجاب و آزادی زن بحث پرداخته شده است.

۱۱. کتاب "نگاهی به حق و حق زن در اسلام" از مؤلف عظیمی زهرا است. در این کتاب درباره زنان و وضع حقوقی و قوانین زن در اسلام بحث شده است و سپس درباره تفاوت‌های زن و مرد و برابری حقوق آنان بیان گردیده.
 ۱۲. کتاب "دفاع از حقوق زن" از مؤلف حکیمی محمد است. موضوع بحث این کتاب آفرینش زن، اوج گرایی و تکامل زن، عقل زن، پایگاه اجتماعی زن، فعالیتهای فرهنگی و علمی زن، و محور خانواده بحث شده است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

خلقت زن یک خلقت ویژه خداوند متعال است. آفرینش زن برای آرامش مردان است که این آرامش آن وقت تحقق می یابد که به زنان حقوقشان بطور کامل و دقیق پرداخته شود. و احقاق حقوق نیز معتمد بر منزلت شناسی زنان است. چون اگر ما منزلت و جایگاه زنان را شناسیم و ادراک نکنیم، زن را به عنوان کالای استعمال و استمتاع حساب میکنیم همانطوری که غربیها زن را به عنوان وسیله لذتبری و نمایشی می دانند. اما اسلام آمده این نظریات و تخیلات اشتباه و خطا را رد کرده گفته که زنان جایگاه ویژه ای دارد و باید به آنها حقوق کامل داده شود. هدف ما از این تحقیق و پژوهش همین است که ما باید بدانیم و بشناسیم که اسلام زنان را چه جایگاهی داده و چه حقوق متعلق به آنان است تا ما بتوانیم آرامش روحی و روانی را بطور کامل احساس کنیم و نظام خانوادگی را به شکل منظم و مرتب تشکیل دهیم.

جایگاه زن در اسلام

همانطوری که معنای اسلام تسلیم شدن و امنیت یافتن است، در حقیقت نیز اسلام مذهب نیست یا دینیست که در آن همه احساس آرامش و آسایش میکنند. در جهان هیچ مکتبی وجود ندارد که مثل اسلام به پیروانان خود برای زنان اهمیت آنچنان داده شده است. اما اسلام برخلاف فرهنگ ایام جاهلیت که آنان زن را به حساب نمی آوردند، به زنان حق و جایگاه ویژه ای بخشیده. انسان زنان را همانند مردان جانشین خداوند در زمین میداند که فرشته بر او سجده کرده بود. از این رو زنان در بسیار جاها مساوی با مردان هستند و در بعضی جاها از حیث کمیت و کیفیت تفاوتی نیز وجود دارد. (احسانی، ۱۳۹۰، ص ۱۷۹)

۱. آزادی زن

براساس مشاهدات به طبیعت و نظام الهی ما چنین فهمی به دست می آوریم که اسلام یک دین و نهادی است که به تمام انسان منزلت و جایگاه متناسب با خودش تعیین نموده است. اسلام به هیچ موجودی بی عدالتی یا ظلم نوززیده بلکه هر مقداری و به هر کیفیتی که لازم دارد به آن بخشیده است. اسلام به انسان آزادی و حریت داده و عقل نیز داده تا بر اساس اقتضای عقل آزادی مناسب را در زندگی خود داشته باشد. انسان در چهارچوب فعالیتهای خودش آزاد است و هر کاری که دلش خواست می تواند انجام بدهد. براساس این چنین آزادی دین و دینداری معنی پیدا میکند و اعمال انسان صفت اخلاقی می یابد. این نوع از آزادی از ذات انسانیت نشأت می گیرد. اگر این چنین آزادی انسان نداشت، دیگر تفاوتی با حیوان را نخواهد داشت. (دانشپژوه، ۱۳۹، ص ۲۳۵) در این مضمون خداوند متعال فرمودند: "إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا" (سوره انسان: ۳۰)؛ ما به حقیقت راه (حق و باطل) را به او نمودیم حال خواهد (هدایت پذیرد و) شکر (این نعمت) گوید و خواهد (آن نعمت را) کفران کند.

همانطوری که مردان آزادی دارند زنان نیز آزادی در محیط و محدودیت خودشان دارند. شهید مطهری می فرماید: دمکراسی در اسلام یعنی انسانیت رها شده، حال آنکه این واژه در قاموس غرب معنای حیوانیت رها شده را متضمن است. خداوند متعال انسان را با اختیار و آزادی آفریده است. یعنی از یک سو انسان موجودی مختار است و از سوی دیگر انسان موجودی مختار که در محدودیت عقل و وجدان قرار گرفته است. انسان دو بعد دارد که حیوانی و روحانی است. حالا در این زمان انسان آزادی را به عنوان "آزادی جسمانی" گرفته و بعد روحانی را به فراموشی سپارده است. (مطهری، ج ۱۹، ص ۱۳۲).

۲. زن و مقام مادری

زن یک خلقت نرم و لطیف خداوند متعال است که در ذات زنان این لطافت و نرمی را قرار گذاشته است. زن تنها یک موجودی است اما در عرصه های مختلف خودش را به عنوان مختلف معرفی میکند. مادر بودن یکی از آن عناوین است که زن توسط مادر شدن لذات و احساسات خاصی را میچشد. خدای عز وجل این نعمت مادری به زنان عطا میفرماید و به اولاد امر به تکریم و احسان و نیکویی به مادر میکند. در کلام مجید خدای حکیم فرمودند: وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا" (سوره احکاف: ۱۵)؛ و ما انسان را سفارش کردیم که به والدین خود نیکی کند، مادرش او را با سختی حمل کرد و با سختی به دنیا آورد و دوران حمل تا از شیر گرفتنش سی ماه (به طول کشد).

در این آیه شریفه خداوند متعال بر اساس سه محور حق و جایگاه و منزلت مادر را بیان نمودند که عبارت است از -

***دوران حامله:** مادر در دوران حاملگی در مدت ده ماه سختی و رنج را تحمل میکند که قابل فهم نیست. " حَمَلْتُهُ أُمَّهُ كُرْهًا "

***دوران وضع حمل:** بعد از تحمل سختی و دشواری وضع حمل میکند. " وَوَضَعْتَهُ كُرْهًا "

***دوران شیردهی:** بعد از تحمل کردن یکی از سخت ترین رنج و مشقت در حین تولد مادر به بچه شیر

میدهد. دوران شیردهی مادر سی ماه است. " وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا "

درباره جایگاه و منزلت مادر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: جاء رجل الى النبی صلی الله علیه و آله فقال: «يا رسول الله! من أبر؟»، قال: «أمك»، قال: «ثم من؟»، قال: «أمك»، قال: «ثم من؟»، قال: «أمك»، قال: «ثم من؟»، قال: «أمك».

قال: أباك. مردی نزد رسول صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: به چه کسی نیکو کنم؟ فرمود: به مادرت. سپس عرض کرد بعد به چی کسی؟ فرمود: به مادرت. گفت سپس به چه کسی؟ فرمود: به

پدرت. (کلینی، ج ۲، ص ۱۵۹).

۳. تکامل زن

خداوند متعال در قرآن مجید فرمودند: وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ؛ و جن و انس را نیافریدم مگر برای آنکه مرا عبادت کنند. هدف خدا از آفرینش انسان رساندن به تکامل است. هدایت تشریحی عام و گسترده است و محدود به قومی یا گروهی نیست، انسان اعم از مرد و زن توسط پرستش الهی خود را به تکامل میرساند. برای رسیدن به هدف

انسانیت زن و مرد از نعمت خدا یکسان بهره برداری میکنند. در این مسئله تفاوتی بین زن و مرد وجود ندارد. نزد خداوند کسی که متقی یا پرهیزکار است، گرامی دارد. همانطوری که در قرآن مجید می فرماید: " إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ

اتَّقَاكُمْ " (سوره حجرات: ۱۳)؛ گرامی ترین از شما کسی است که تقوای بیشتری را دارد. در اسلام هیچ کمال معنوی منوط به مرد یا زن بودن نیست. راه کمال برای همه باز است. هرکس به اندازه توانایی و استعداد خودش میتواند به

کمال برسد. آنچه مورد تمایز است، کارهای اجرایی است که مربوط به ساختمان بدن انسان است. پس چیزی که وسیله تکامل است در آن تفاوت ندارد و در آنچه که میان زن و مرد تفاوت است هیچ نقشی در کمالیت انسان ندارد. (زن از

زبان قرآن، ص ۷۵)

۴. تساوی زن و مرد

تساوی و برابری زن را ما میتوانیم بر اساس سه محور بررسی کنیم که عبارت است از:

۱.۴. تساوی در خلقت

خداوند متعال انسان را موجودی به عنوان اشرف المخلوقات آفریده است که در آن هیچ ملاک جنسیت وجود ندارد. همه بشر چه زن باشد و چه مرد باشد، نزد خدا یکسان است. همانطوری که خدای متعال در قرآن مجید فرمودند: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ** (حجرات: ۱۳)؛ ای مردم! ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را تیره ها و قبیله ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید (اینها ملاک امتیاز نیست) گرامی ترین شما در نزد خداوند، با تقواترین شماست. در این آیه خداوند متعال همه انسانها را خطاب کرده فرمودند که شما بر یکدیگر هیچ فضیلتی ندارید مگر آنکه تقوا را پیشه کنید.

۲.۴ تساوی در کسب معنویت

دنیایی که مزرعه برای آخرت است، برای همه انسان یکسان و مساوی است. هر کس که میخواهد خود را به دمقام بالا ببرد، میتواند با زهد و تهذیب نفس این کار را انجام دهد. در این امر مانعی برای مرد بودن یا زن بودن وجود ندارد. خداوند متعال در قرآن حکیم می فرماید: **"مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ** (سوره نحل: ۹۷)؛ هر کس کار شایسته ای انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن، در حالی که او مومن است، او را به حیاتی پاک زنده می داریم. و پدایش آنها را به بهترین اعمالی که انجام می دادند، خواهیم داد. یعنی در این دنیا هر کس که کار خیر یا شایسته انجام دهد برای او حسنه یا ثواب نوشته شود که در این ملاک جنسیت ندارد.

۳.۴ تساوی در مجازات اخروی

همانطوری که در بخش قبلی اشاره کردیم که این دنیا چراگاه آخرت است. و هر کس هر عملی که در این دنیا انجام دهد در آن دنیا یعنی در آخرت خواهد دید. اگر کار نیکی انجام دهد پاداش خوبی داده شود چه زن باشد یا مرد. چنانکه خداوند متعال فرمودند: **"فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ؛** پس خدا دعاهای ایشان را اجابت کرد که البته من (که پروردگارم) عمل هیچ کس از مرد و زن را بی مزد نگذارم (سوره آل عمران: ۱۹۵) و در آیه دیگری فرمودند: **"وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا؛** خدا مرد و زن از منافقان و کافران را وعده آتش دوزخ و خلود در آن داده. بر اساس این آیات قرآن که ذکر کردیم می توانیم بگوییم که زن و مرد با هدف مشترک و یکسان آفریده شده است. و در نهایت به مقصد مشترک نیز باز خواهد گشت.

حقوق زن در قبال شوهر

۱. مهریه

در قاموس قرآن بیان شده است که صدقه بفتح (ص) و بضم (د) مهریه زن است و جمع آن در قرآن "صدقات" آمده. و لفظ "نحله" یعنی مهریه زنان را در حالیکه عطیه ای و پیشکشی از جانب خداست، بپردازید. (قرشی، ج ۳، ص ۱۱۷) در لغتنامه مجمع البحرین چنین بیان شده است که: صدقاتهن یعنی مهورهن که مفرد آن صدقه می باشد (طریحی، ج ۳، ص ۱۲۴).

علامه طباطبایی می فرماید: صدقه، صدقه و صدق هر سه کلمه به معنای مهریه ای است که به زنان می دهند و کلمه نحله به معنای عطیه ای است مجانی که در مقابل ثمن قرار ن نگرفته باشد.

(طباطبایی، ج ۴، ص ۲۶۹) در برخی جوامع به زن مهریه می دادند اما دست خودش نمی دادند. اما در اسلام زن قابلیت مالکیت را دارد. شهید مطهری درباره این مطلب میفرماید: قرآن کریم با نرمی و لطایف ظریفی با آیه "وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً" اشاره به این مسئله میکند که مهریه تعلق به خود زن میگیرد نه اینکه به کسی دیگر (پدران یا برادران) و عطیه و پیشکشی است که از طرف شما به خودشان داده شود.

و هنگامی که ضمیر "هن" با این کلمه ملحق میشود این معنا میدهد که مهریه فقط به خود زن تعلق دارد نه پدر و مادر. و این مهریه مزد یا اجر تربیت فرزندان برای زن نیست بلکه با لفظ "نحله" کاملا بارز می شود که مهریه جز عنوان پیشکش و هدیه چیزی دیگر نیست. (مطهری، ص ۱۸۷، ۱۸۶)

در اصطلاح حقوقی، مهر یا صدق مالی است که زن بر اثر ازدواج مالک آن میگردد و مرد ملزم به دادن آن به زن می گردد.

در ایام جاهلیت به زنان هیچ حقی داده نمی شد. آنها در خانواده و در اجتماع مورد ظلم و ستم قرار می گرفتند. (مطهری، ج ۵، ص ۲۵۳) اما هنگامی که ظهور اسلام شده شرایط تغییر کرده و به آنان حق مناسبی داده شد. همانطوری که خداوند متعال فرمودند: "وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً" (سوره نساء: ۰۴) مهریه زنان را بطور کامل به عنوان یک بدهی و عطیه به آنها بپردازید.

در آیه فوق خدای سبحان مهریه را تعبیر کرد به عنوان صدقه. ولی این صدقه همان نیست که به فقرا داده میشود. بلکه صدق ای که به عنوان پیشکش و با کمال رضایت و خشنودی به زنان بخشیده میشود. و در روایتی دیگر سه گروه به عنوان دزد شمرده شده است که یکی از آنان، کسی است که غارتگری مهر زن را حلال بداند. (حرّ عاملی، ج ۲۱، ص ۲۶۸)

مهریه و حقوق زن از منظر اسلام

۲. نفقه

۱.۲ مفهوم شناسی

در لغتنامه المنجد چنین بیان شده است که لفظ نفقه از ماده نفق ینفق است که به معنای از بین رفتن چیزی یا کم شدن یا نایب شدن است، معنای خرج کردن میدهد. یعنی نفقه خرجی پولی است که برای زن برعهده شوهر واگذار شده است.

(بندر ریگی، ص ۱۹۸۴)

در فرهنگ معین لفظ نفقه را چنین تعبیر کرده که: نفقه دو معنا دارد

۱. آنچه که انفاق و بخشش میکنند.

۲. آنچه صرفه هزینه عیال و اولاد کنند؛ هزینه زندگی زن و فرزندان که جمع آن نفقات است.

(فرهنگ معین، ج ۴، ص ۴۷۷۷)

در اصطلاح فقها نفقه آن است که در زندگی زن به آن چیزهایی که احتیاج دارد اعم از خوراک، پوشاک، مسکن، شوهر باید اینها را برای زن تأمین کند.

به تعبیر دیگر: نفقه عبارت است از پرداختن هزینه های عمومی و عادی زن در خانواده مثل خوراک، پوشاک، مسکن و دیگر. (بیستونی محمد، ص ۴۴، ۴۳)

در ایام جاهلیت رسمشان این بود که به زنان نفقه داده نمی شد. اما دین اسلام که برای هدایت و تکامل بشر توسط پیامبر اعظم (صلی الله علیه وآله) ظهور نمود، فرمان داد که شوهر مؤظف است که برای همسر خود نفقه را تأمین کند. خداوند متعال فرمودند: "لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قَدِرْ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا". (سوره طلاق: ۷)

آنان که امکانات وسیعی دارند باید از آن انفاق کند و آنان که تنگ دست هستند، از آنچه که خداوند به آنان داده انفاق کنند. خداوند هیچ کس را جز به مقدار توانایی که به او داده، تکلیف نمی دهد. خدای متعال به زودی بعد از سختی ها آسانی قرار میدهد. در تفسیر المیزان علامه میفرماید: مردان سه دسته تقسیم میشوند.

۱. آنهایی که امکانات زیادی دارند، برای همسر خود از آن خرج کنند.

۲. آنهایی که امکانات زیادی ندارند و درحالت تنگدستی و فقیری قرار دارند. هر قدری که میتواند از مالی که خدای تعالی به او داده، برای همسر انفاق کند.

۳. کسانی که بخاطر تهی دستی آنان تکلیفی برایشان وضع نشده بلکه به آنان تسلیت و دلداری کرده خدای سبحان فرموده که به شما مژده می دهیم که به زودی شما را از تهی دستی و سختی رها میکنیم و گشایش و وسعت مالی عطا می کنیم. (طباطبایی، ج ۱۹، ص ۵۳۳، ۵۳۲)

پیامبر ص در آخرین خطبه خود با اشاره به اهمیت این حق نفقه فرمودند: "فعلیکم کسوتهن ورزقهن با المعروف؛ شما باید روزی و پوشاک زنان را به شایستگی ادا کنید.

(<http://vekalatsara.blogfa.com/post>)

علاوه بر تکلیف مرد به پرداختن هزینه زندگی عادی زن و تأمین ما یحتاج اولیه و ضروری او. بنا بر حکم صریح اسلام مردان بهتر است (مستحب است) که برای تحصیل درآمد بیشتر به منظور تأمین رفاه بیشتر زن و خانواده به کار بیشتر پردازد و مستحب است به مقدار لازم و ضروری ما یحتاج اکتفا نکنند و حتی در حدیثی از امام رضا علیه السلام با تعبیر وجوب از آن یاد شده است. "صاحب النعمه یجب ان یوسع علی عیاله"

(بیستونی، ص ۴۴، ۴۵)

۲.۲ حقیقت نفقه

در اسلام سه نوع نفقه وجود دارد که عبارت است از:

الف: نوع اول نفقه این است که مالک باید صرف مملوک خود کند. مخارجی که مالک حیوانات بردی آنها میکند، از این قبیل می باشد. معیار این نوع نفقه مالکیت و مملوکیست است.

ب: نوع دوم از نفقه این است که مخارجی که والدین برای فرزندان میکنند و یا فرزندان برای والدین می کنند. ملاک این نوع نفقه مالکیت و مملوکیست نیست بلکه طبیعتاً و حقوقاً بخاطر ایجاد آنان این حکم پیدا میشود.

ج. سومین نفقه این است که خرجی که مرد برای همسر خود میکند. ملاک این نفقه نه مالکیت و مملوکیست و نه طبیعی. و هر چند زن ثروتمند باشد یا میلیونر باشد باز هم شوهر مؤظف است که برای همسر خود خرج کند. (مطهری، ص ۲۰۵)

۳.۳ ارث

بر اساس نگاهی گذرا به تاریخ زن ما می توانیم چنین ادراکی به دست بیاوریم که در ایام گذشته زنان یک موجودی محروم از حقوقشان بودند که اعم از حقوق مالی، معنوی، عاطفی و.... می باشد.

قبل از اسلام به زنان یا اصلا ارثی داده نمی شد یا با آنان رفتار کودکانه میکرد. یعنی زنان استقلال و شخصیت حقوقی نداشتند. اگر به دختر سهم ارث داده میشد، به فرزندان داده نمی شد که برخلاف این است که پسر، هم خودش را و هم فرزندان ارث میبردند. (مطهری، ص ۲۱۹)

در ایام جاهلیت اعراب به زنان هیچ ارثی نمی داد و حتی یکی از شرایط ارث بردن نزد آنان مرد بودن بود و اساسا زن ارث نمی برد. (عظیمی زهراء، ص ۷۳).

و حتی اگر دلشان میخواست بعد از وفات شوهر زنانشان را نزد خودش میگذشتند یا بدون ازدواج یا او را شوهر می داد و مهریش را خودش میگرفتند. خداوند متعال در قرآن کریم با نهی نمودن این سنت جاهلی که زنان را از ازدواج محروم می ساختند تا اموالشان را از روی اجبار و اکراه ارث ببرند، میفرماید:

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَجِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا (سوره نساء: ۱۹)؛ ای کسانی که ایمان آوردید برای شما جائز نیست که زنان را به اکراه به ارث ببرید. (عظیمی زهراء، نگاهی به حقوق زن) در این آیه خدای سبحان بازداشتن زنان از ازدواج و ارث بردن از روی اجباری را ممنوع کردند و در چنین شرایط خداوند حق با آیه ای دیگر مالکیت زن را به رسمیت شناخته فرمود: "لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا" (سوره نساء: ۷)

مردان از آنچه پدر و مادر و خویشاوندانش برجای میگذارند سهمی دارند. و زنان نیز از آنچه پدر و مادر و خویشاوندان برجای میگذارند سهمی دارند، خواه آن مال کم باشد یا زیاد، این سهمی تعیین شده و پرداختنی است. (عظیمی زهراء، ص ۷۵)

در آیه فوق خداوند متعال درباره اصل ارث بردن زنان بیان کرده و میزان ارث زنان چقدر و چطور است اینها را در آیه دیگر بیان کرده است.

صورت‌های مختلف زن بعنوان وارث

زن میتواند طبق سهم خدادادی بعنوان متفاوت وارث شود که عبارت است از:

- * سهم الارث زن با عنوان همسر
- * سهم الارث زن با عنوان دختر
- * سهم الارث زن با عنوان مادر
- * سهم الارث زن با عنوان خواهر

۴. تهیه مسکن

میزان و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه)

شوهر وظیفه دار هست که برای زن تهیه مسکن کند. قرآن کریم در این مضمون دستور میدهد که: "أَسْكِنُوهُنَّ مِّنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ... (سوره طلاق: ۶)؛ هر جا که خود سکونت گزینید آنها را نیز به قدر توانایی خود مسکن دهید. بر مرد واجب است که برای همسر خانه ای مناسب با او را تهیه کند چه بصورت اجاره ای یا ملکه ای یا عاریه باشد. (مسعود معصومی، ۷۱ص: ۱۳۸۵). و زن در این مورد اختیار دارد که بخواهد که در خانه او هیچکس دیگر نباشد. اینکه قرآن و روایت فرمان به تهیه مسکن میدهد، یکی از لازمه زندگی اجتماعی نیز میباشد. چون وقتی که قرار است یک خانواده تشکیل شود، احتیاج به بعضی از چیزی هست که باید آن تهیه شود و گرنه خانواده ناقص می ماند؛ البته همه اینها از موارد ضرورات نیست ولی از موارد اولویت است.

۵. حق معاشرت

در قرآن مجید خداوند متعال فرمودند: "وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ"؛ با آنان خوبی زندگی کنید. از امام هشتم پرسیده شد: شخصی زن جوانی دارد، و بخاطر مصیبتی چند ماه یا شاید یک سال با زن نکرده است، آیا این مرد گناهکار است؟ فرمود: بله، پس از چهار ماه گناهکار است. (انصاریان، ۱۳۸۸ص ۳۶۸)

۶. پاکیزگی مرد

یکی از حقوق دیگر زن بر مرد این است که مرد باید در برابر همسر خود پاکیزگی و طهارت را رعایت کند. همانطوری که پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله فرمودند: "النظافه من الايمان" (محدث نوری، ج ۱۶، ص ۳۱۶)؛ رعایت کردن نظافت جزء ایمان است. پس طبق فرموده پیامبر اعظم مرد وظیفه دار است که برای زن خود، پاک و تمیز باشد. اگر از بدن بد بو می دهد باید خود را با عطر دادن خوشبو کند تا زن اذیت ناراحت نشود. چون کثیف بودن مرد، علاوه بر این که ظلم به زن است، گاهی باعث بروز خطرهایی برای عفت زن میشود. (داود حسینی، ص ۵۱)

حقوق زن بر عهده فرزندان

همانطوری که در بخش قبلی بحث کردیم که زن در برابر شوهر حقوق دارد و شوهر باید آن حقوق را خواه و ناخواه ادا کند. همچنین زنان به عنوان مادر در قبال فرزندان نیز حق دارند. در فرهنگ غرب الآن این آداب و رسوم ادای حق مادر رفته رفته لب نیستس است. آنها محیط و فضای خانوادگی را از بین بردند. پس در نتیجه فرزندان وقتی که به بلوغ میرسند و از والدین گسستگی پیدا میکند. خداوند متعال در قرآن مجید آن حقوق را تبیین نموده و بر آن تأکید ورزیدند. اما متأسفانه در جامعه اسلام نیز این اثر زشت غربی تأثیر گذاشته. حالا اگر پدر و مادر به پیری میرسند فرزندان میبرند به خانه سالمندان درحالی که در قرآن مجید خدای متعال خصوصاً در مورد این دوران پیری را ذکر کرده فرموده که "إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمْ أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا" (سوره اسرا: ۲۳)؛ و

چنانکه یکی از آنها یا هر دو در نزد تو پیر و سالخورده شوند (که موجب رنج و زحمت تو باشند) زنهار کلمه ای که رنجیده خاطر شوند مگو و بر آنها بانگ مزین و آنها را از خود مران و با ایشان به اکرام و احترام سخن گو. در ذیل ما به چند نکات از آن اشاره میکنیم.

۱. حق احسان

حق احسان یکی از حقوق زن می باشد که در قبال فرزندان واقع میشود. والدین همانطوری که حین بچگی فرزندان را با احسان و محبت و عشق تربیت کردند، فرزندان نیز وظیفه دار هستند که به والدین احسان یا خوش رفتار بورزند. خداوند متعال درباره این فرمودند که: **وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا** (سوره نساء: ۳۶)؛ و خدا را بپرستید و چیزی را شریک او قرار ندهید و به پدر و مادر نیکی کنید. لفظ احسان یک لفظ وسیع و گسترده است که هر کار نیکی را مشتمل میکند. یعنی هر کاری که انجام داده شود که در آن منفعت یا خیریت مادی و معنوی وجود داشته باشد به آن کار احسان گفته شود. (محمدی، ص ۱۳۹۳: ۹۴). پس هر کاری که برای پدر و مادر انجام داده شود که در آن منفعت وجود دارد، همان کار را احسان گفته میشود. همانطوری که خداوند متعال در قرآن مجید میفرماید: **يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ**. "باز تو سؤال کنند که چه انفاق کنند؟ بگو: هر چه از مال خود انفاق کنید درباره پدر و مادر و خویشان و یتیمان و فقیران و در راه ماندگان رواست، و آنچه نیکویی کنید خداوند بر آن آگاه است.

۲. حق دعا و استغفار

در قرآن مجید خداوند متعال فرمودند: **"ذُوعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ"** (سوره غافر: ۶۰)؛ ا با (خلوص دل) بخوانید تا دعای شما مستجاب کنم. و در روایت نیز پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله فرمودند **"الدعاء مخ العبادة"**؛ دعا رأس عبادت است. طبق این آیه و روایت مسلمانان باید برای خودشان و برای دیگران از خدای متعال طلب رحمت و غفران کنند. فرزندان نیز برای پدر و مادر از خداوند طلب آمرزش و مغفرت کنند. همانطوری که خدای سبحان خودش این روش طلب آمرزش را به ما یاد دادند و فرمودند: **"وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا"** (سوره اسراء: ۲۴)؛ پروردگارا، چنانکه پدر و مادر، مرا از کودکی (به مهربانی) پروردند تو در حق آنها رحمت و مهربانی فرما (سوره اسراء: ۲۴)

۳. حق احترام

احترام گذاشتن به بزرگان امری نیکو و شایسته است. در دین اسلام به این امر اهمیت و تأکید ویژه ای داده شده است. مخصوصاً درباره پدر و مادر در قرآن و روایت اهتمام بیشتری داده شده است که فرزندان باید به والدین احترام بورزند. بر آنان واجب است که هرطوری که شد با آنان محترمانه رفتار کند. همانطوری که خداوند متعال

فرمودن: وقضی ربک الا..... کریم!؛ و پروردگار فرمان قاطع داده است که جز او کسی را نپرستید، و به پدر و مادر نیکی کنید؛ هرگاه یکی از آنان یا هردو نفرشان در کنارت به پیری رسند (چنانچه تو را به ستوه آورند) به آنان اف نگویید و بر آنان بانگ نزنید و پرخاش نکن، و به آنان سخن نرم و شایسته (و بزرگواری) بگو. (محمدی، ص ۱۳۹۳: ۹۵). پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرمودند: چهار گروه هستند که خداوند متعال آنان را بهشت نمی برد و از نعمتهای گوناگون و بی نظیر آن برخوردار نمی کند که یکی از آن شرابخواران، رباخواران، کسانی که اموال یتیم را ناحق میخورند و کسانی که پدر و مادرشان از آنها ناخوشنود باشند. (سید مهدی علوی، ص ۱۷۲):

حقوق شخصی زن

۱. دیه

تعریف دیه در لغت به معنای مالی که بدل نفس است، استفاده میشود. تعریف دیه به "حق القتل" و "مالی که بدل جان مقتول است" می باشد. (ر.ک: فیروز آبادی، نجم الدین، القاموس المحيط، ج ۴، ص ۳۹۹) لفظ دیه در اصل مصدر ودی یدی است که به معنای بخشیدن مالی که بدل نفس است می باشد. و بعدها بر خورد آن مال دیه اطلاق شده است. (فیومی، ص ۳۳۷: ۱۴۲۸)

و در لغت نامه دهخدا در مفهوم دیه چنین بیان شده است که واژه دیه در اصل "ودی" بوده که بعد از حذف واو بجای آن در آخر کلمه "تا" اضافه شده و به "دیه" تبدیل شده است. جمع آن دیات است. لفظ دیه در لغت عبارت است از مالی که در عوض نفس مقتول به ولی او داده میشود. (لغتنامه دهخدا، ج ۲۶، ص ۶۱۴) طبق تعریف فوق میتوانیم بگوییم که لفظ دیه جمع دیات است و اموالی که بخاطر ارتکاب جرم بر انسان ازاد واجب میشود.

تفاوت دیه زن و مرد در قرآن

در اسلام معیار و ملاک ارزشیابی انسان هیچ ابزار مادی نیست بلکه معیار ارزشیابی انسان همان که قبلا اشاره به آن کردیم. "ان ارمکم عند الله اتقاکم". در اسلام حکم دیه برای زن در همه جا بیشتر نیست. خداوند متعال فرمودند: یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم القصاص فی القتلی..... (سوره بقره: ۱۷۸)، ای کسانی که ایمان آوردید! درباره کشتگان بر شما قصاص مقرر شده که انسان آزاد و بنده در قبال بنده و زن عوض زن است.

علت تفاوت داشتن دیه زن و مرد هیچگونه علت معنوی ندارد بلکه بعضی خصوصیات مرد را در این تفاوت بودن در نظر گرفته میشود که منطقی نیز است. دیه زن نسبت به مرد کمتر است بخاطر این است که، مرد وظیفه تأمین

منزلت و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه)

نیازهای مالی زن را بر عهده دارد و معمولاً نان آور خانواده است. البته مقدار اضافی از دیه که مرد میگیرد، در آخر به خانواده تعلق میگیرد. (زن از زبان قرآن، ص ۷۶).

ابو هاشم جعفری نقل کرده است که: شخصی از امام عسکری ع پرسید: چرا زن بیچاره ضعیف باید یک سهم داشته باشد و مرد توانا دو برابر بگیرد؟ حضرت فرمود: چون هزینه سنگین حضور در جبهه های جهاد و نفقه های خانواده و توان مالی اقوام مثل پرداخت دیه مقتولی که توسط که یکی از اقوام به قتل رسیده است فقط به عهده مردان است؛ پس بنا بر این بیانات امام کین. انیم بگویم که مرد در اجتماع خانوادگی در بسیاری از امور اقتصادی شرکت میکند و عهده سنگین مالی بر عهده آنان است. بخاطر همین مردان بیشتر از زنان دیه میگیرند. (آملی، ۱۳۹۳، ص ۳۴۸)

۲. حق تعلیم و تربیت

خداوند متعال در قرآن مجید فرمودند: "قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ" (سوره زمر: ۰۹) آیا کسانی که سواد دارند و کسانی که سواد ندارند مساوی است؟ در این آیه خدای متعال فضیلت و اهمیت دانش آموزی را بیان کرده فرموده که کسانی که عالم هستند قطعاً بر بی سوادان افضلیت دارند. همانطوری که پیامبر گرامی صلی اله علیه و آله فرمود: طلب العلم فریضة علی کلّ مسلم و مسلمة!؛ اکتساب علم برای مسلمان مرد و زن واجب است. طبق فرموده قرآن و روایت چنین مطلبی دست دمی آید که علم آموزی برای زن و مرد مساویا واجب است و هر دو باید جهل خود را توسط کسب نانش و معارف اهل بیت به تکامل خود برسد. برای زنان هیچ مانعی در راه کسب علم وجود ندارد. اگر زن میخواهد که تحصیل علم کند، شوهر موظف است که برای زن زمینه تحصیل را فراهم کند.

فعالیت‌های علمی بانوان المصطفی

جامعه المصطفی العالمیه اسم یک نهادی یا سازمانی است که در سراسر جهان فعالیت دارد. این نهاد اسلامی دین محور و حق محور است که دانشپژوهانی که در سایه این نهاد قرار میگیرند، براساس اصول دین و آموزه های اصلی دین خودسازی میکنند و بعد از فارغ التحصیلی به گوشه های جهان منتشر میشوند و یافته های خودشان را به مردم منتقل می سازند. در این نهاد همانطوری که طلاب برادران در رشته های مختلف علوم فعالیت دارند، طلاب بانوان نیز در حوزه های مختلف علوم اسلامی فعالیت‌های گوناگون و چشمخوار را دارا است. خواهران جامعه المصطفی در رشته آموزشی و پژوهشی و فرهنگی فعالیت‌های مختلف را دارند که عبارت است از-

۱. پژوهشی

۱.۱. نشست‌های علمی پژوهش

میزبان و حقوق زنان از منظر اسلام (با تأکید بر فعالیتهای علمی بانوان در جامعه)

جامعه المصطفی با تأکید بر مسائل مختلف علمی که در عرصه های مختلف جهان اسلامی برخورد به مشکل است، و آسیبهای دنیای و اخروی در آن وجود دارد را محور قرار داده نشستها و جلسات متنوع را در بخشهای مختلف بانوان برگزار میکند. در این نشستها اساتید و دانشمندان برجسته دعوت میشوند و پاسخ به شبهات و چالشها ارائه می دهند. هدف اصلی از این نشستهای علمی و پژوهشی احیا و ایجاد کردن روحیه پژوهش و تحقیق در میان بانوان المصطفی است.

۲.۱. مسابقات علمی پژوهشی

دانشپژوهان المصطفی برای ایجاد خلاقیت در تحقیق خود احتیاج به اطلاعات مختلف و زیادی دارد. اگر مطالعات یک پژوهشگر به حدّ زیادی نباشد، نمی تواند در زمینه تحقیق موفق شود. یعنی هرچه زیاد مطالعه میکند اطلاعات و معلومات بیشتری را کسب میکند و در نگارش موفق تر میشود. به همین دلیل جامعه المصطفی مثل بخشهای برادران، در بخشهای بانوان نیز مسابقات علمی از جمله مسابقات کتابخوانی برگزار میکند تا آنان در عرصه های مختلف علمی پژوهشی رقابتپذیر باشند. وقتی که در کسب علم کسی با دیگر رقابت می کند، قطعاً نتیجه خوبی به دست می آورد.

۳.۱. مقاله نویسی

جامعه المصطفی العالمیه هدفمند بر این است که به دانشپژوهان شور و انگیزه دهد تا آسیبها و چالشهای مربوط به خود و جامعه خود را بشناسند و برای حلّ این مشکلات دست به پژوهش دهد و با ارائه دادن نظریه و ایده های مختلف، جامعه را از ظلم و فساد رها سازد. بنابراین همانند برادران در واحدهای مختلف بانوان المصطفی اعم از داخل و خارج کشور جشنواره های ملی و بین المللی مقاله نویسی را برگزار میکند. بانوان نیز در این مسابقات با شوق و رغبت و میل شرکت میکنند و مقاله های با عناوین مختلفو به زبانهای مختلف ارائه می نمایند.

۴.۱. تألیف کتاب

نگارش و تألیف کتاب یکی از انواع فعالیتهای پژوهشی می باشد. ضرورت و اهمیت تألیف آثار بسیار مهم و ارزشمند است. در قرآن و روایت درباره این بسیار اهمیت داده شده است. همانطور که پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در روایتی مشهور فرمودند "قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابَةِ"؛ علم را با نوشتن در بند کشید. (متقی هندی، ص ۲۹۳۳۲). طبق فرمایش پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله ما موظف هستیم که تألیفات داشته باشیم و راه اجرای فرمان نبی اکرم صلی الله علیه و آله نوشتن و نگارش کتاب و مجلات و می باشد. چون علم و دانش توسط نوشتن ماندگار میشود، بخاطر این پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به این مسئله امر فرمودند و تأکید ورزیدند. جامعه

المصطفی در بخشهای بانوان نیز این فرهنگ را رواج و گسترش داده تا طلاب بانوان در عرصه های مختلف علم و دانش تألیف خود را بر جای میگذارد و دیگران از آن بهرمنند شوند.

۵.۱. ترجمه کتاب و مجلات

یکی از شاخه های فعالیت پژوهشی ترجمه کردن است. زبان همه انسان یکسان نیست بلکه در سراسر جهان زبانهای مختلف وجود دارد. هخود ترجمه میکنند. رکس زبان خودش دارد و به زبان خودش میتواند بهتر و بیشتر بفهمد. بخاطر این فرهنگ ترجمه کردن در جهان ایجاد شده. الان صدها کتاب مورد نیاز به زبان مختلف ترجمه میشود و انسانها از آن استفاده میکنند. جامعه المصطفی العالمیه در عرصه خود بین طلاب خارجی این فرهنگ ترجمه کردن را بسیار با تاکید و اهمیت گسترش داده. مثل برادران در بخش خواهران نیز این فعالیت ترجمه را رایج داده. بسیاری از بانوان المصطفی کتابهای مهمی که به زبان فارسی است را انتخاب میکنند و به زبان خودشان منتقل میکنند. یا بسیاری از مجلات یا سخنان مقام معظم رهبری یا دانشمندان دیگر را از فارسی یا عربی به زبان

۲.۲. فعالیتهای قرآنی

۱.۲. مسابقات قرآنی وحدیثی

جامعه المصطفی العالمیه یک نهادی قرآن و حدیث محوری است که بالجمله میتوانیم عترت محوری بگوییم. این نهاد اسلامی در صدد گسترش و توسعه فعالیتهای قرآنی وحدیثی هر سال برنامه های مختلف را اجرا می کند که یکی از آن مسابقات قرآنی و حدیثی میباشد. این چنین برنامه ها طلبه ها را برای رشد معنوی بسیار کمک میکند. بانوان المصطفی در این برنامه ها شرکت میکنند و خودشان را به مرتبه بالا بروز میکنند

(/ <http://hoda.miu.ac.ir>)

۲.۲. کارگاه و دوره های قرآنی

یکی از روشهای کسب مهارت و آشنایی با معارف اسلامی برگزاری کارگاه ها و دوره های قرآنی است. چون این چنین برنامه ها معمولا طولانی مدت و سرفصلهای آن گسترده تر است، پس طلاب میتوانند با شرکت کردن در این برنامه ها مهارتهای بیشتری به دست بیاورند. در این کارگاهها برای جزایبشرکت کنندگان از اساتید مجرب و برجسته دعوت میشود و سبدهای فرهنگی بین مشارکان تهیه شود. آموزش مناجات خوانی، آموزش صحیفه سجادیه، تشریح اذان و غیره در این برنامه ها ارائه شود.

۲.۳. محافل و نشستهای قرآنی

در قرآنی و روایت بسیار تأکید شده بر این که ما باید با قرآن انس و تقرب پیدا کنیم. و برای ایجاد فضا و زمینه انس با قرآن یکی از بهترین روشها برگزاری نشستها و محافل قرآنی می باشد. در محافل قرآن قاریهای بین المللی و برجسته تشریف می آورند و با صدای دلنشین کلام خدا را تلاوت میکنند و طلاب نیز جذب میشوند و با قرآن مانوس میشوند.

جمع بندی

بر اساس بحثهایی که ما در این تحقیق انجام دادیم چنین نتیجه به دست ما میرسد که اسلام برای زنان قائل به جایگاه ویژه ای است که از حیث آزادی زن، مقام مادری زن، تکامل زن و تساوی زن و مرد که خودش نیز زیر مجموعه کسب معنویت، در خلقت و در پاداش اخروی می باشد. مردان باید بعد از منعقد شدن عقد زوجیت به زنان خودشان مهریه، نفقه، مسکن و بالجمله نیازهای اقتصادی زنان را باید تأمین کنند. و در تقسیم سهم ارث نیز سهم خودشان را بطور دقیق باید ببخشند.

زنان بعنوان مادر بر فرزندان خودشان بعضی حقوق دارند که فرزندان باید آن حق را طبق فرمان خداوند متعال و پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله ادا کنند. چون والدین در هنگام بچگی فرزندان را تربیت و مراقبت نمودند پس فرزندان نیز در هنگام ناتوانی یا پیری به خدمت آنان برسند که آن خدمات چنین است - احسان به والدین، دعا و استغفار برایشان و احترام ورزیدن به پدر و مادر. زنان چنگونه حقوق شخصی نیز دارند که از جمله حق دینه، حق تعلیم و تربیت و در آخر ما باید بگوییم که اسلام دین یا مذهب نیست که توجه ویژه ای به زنان دارند که نمونه های بارز در این تحقیق ما بررسی کردیم.

منابع

قرآن کریم

۱. القاموس المحيط، نجم الدین فیروز آبادی، ج ۴، ص ۳۹۹
۲. آملی، عبد الله جوادی آملی، زن در آینه جلال و جمال، ص ۳۱۱، مرکز نشر اسرا، ۱۳۹۳
۳. حسین انصاریان، نظام خانواده در اسلام، ص ۳۶۸، انتشارات ام ایبها، قم، ۱۳۸۸
۴. داود حسینی، روابط سالم در خانواده، موسسه بوستان کتاب، چاپ دهم، ۱۳۸۸
۵. سید علی اکبر قرشی، قاموس قرآن، دار الکتب السلامیه، طهران، ۱۳۸۷
۶. سید محمد مسعود معصومی، احکام روابط زن و شوهر و مسائل اجتماعی زن، ص ۷۱، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
۷. سید مرتضی حسین اصفهانی، اسلام و آزادی، چاپ خانه دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۹
۸. سید مهدی علوی، حقوق والدین بر فرزندان از دیدگاه اسلام، ناشر: مؤلف، نوبت چاپ: دوم.
۹. طبری، ترجمع تفسیر مجمع البیان، چاپ اول، ۱۳۸۰
۱۰. عبد الله محمدی، زن در قرآن، تحقیق پایانی کارشناسی، ۱۳۹۳
۱۱. عظیمی زهرا، نگاهی به حقوق زن در اسلام، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۶
۱۲. علامع طباطبایی، ترجمه المیزان، موسوی همدانی، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۷
۱۳. فیومی، مصباح المنیر، المكتبة العصرية، ۱۴۲۸ هجری، بیروت، لبنان
۱۴. قرطبی، الجامع لاحکام القرآن، المكتبة العصرية، ۱۴۳۰ هجری ش. بیروت، لبنان
۱۵. لغتنامه دهخدا، به نقل از تفاوت دیه زن و مرد از دیدگاه مذاهب اسلامی، محمد یاسین احسانی، ص ۱۷، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۰
۱۶. محمد بندر ریگی، المنجد، سال چاپ: ۱۳۷۵
۱۷. محمد بیستونی، حقوق زن از دیدگاه قرآن کریم، سال چاپ ۱۳۳۷
۱۸. مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، انتشارات صدرا، ۱۳۹۰
۱۹. مرکز فرهنگ و معارف قرآن، زن از زبان قرآن، نشر جمال، ۱۳۸۷
۲۰. یاد داشتهای استاد مطهری، چاپ سوم، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۵

۲۱. مصطفی دانشپژوه، مبانی اندیشه اسلامی (۵) - فلسفه حقوق (ویراست جدید)، ۱۴۳۹ هـ، انتشارات موسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی (رحمه الله)
۲۲. محدث نوری، مستدرک الوسائل، موسسه آل البيت قم، ۱۴۰۸ ق، ج ۱۶، ص ۳۱۶.
۲۳. شیخ حر عاملی، محمد بن حسین، وسائل الشیعه، موسسه آل البيت علیه السلام، ۱۴۰۹ ق، قم
۲۴. کنز العمال، متقی هندی، علاء الدین علی بن حسام الدین ابن قاضی خان القادری الشاذلی الهندی البرهانفوری ثم المدنی فالمدنی الشهير بالمتقی الهندی، ناشر: مؤسسه الرساله، چاپ پنجم، ۱۴۰۱ هـ
۲۵. <http://hoda.miu.ac.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=۳۲۱&pageid=۴۹۴۶۹>.
۲۶. <http://vekalatsara.blogfa.com/post>
۲۷. فخر الدین طریحی، مجمع البحرين، موسسه التاريخ العربی، بیروت، لبنان، ۱۴۲۸ هـ
۲۸. محمد معین، فرهنگ فارسی معین، موسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ بیست و چهارم، تهران، ۱۳۸۶

۲۷

